

aan 'supplementen' kon hij meedoen. In 1631 al kwam hij voor den dag met een 'Appendix theatri Ortelii et atlantis Mercatoris' en verzuimde niet om in de voorrede van dat werk de uitgave van Mercator-Hondius-Janssonius naar zijn beste krachten zwart te maken. De bureu hadden elkaar al jaren lang met concurreerende uitgaven op zeevaartkundig gebied bestookt; nu werd de strijd, waaruit het huis Blaeu tenslotte als winnaar zou komen, op het terrein der atlassen overgebracht. Plagiaat, wederzijdsche onderhuring van graveurs – men kan zich de weinig fraaie wapens voorstellen. De jacht om den concurrent voor te komen, om telken jare vóór de Frankfurter missen (voor boeken destijds de wereldmarkt) maar weer betere, grootere uitgaven dan die van den ander in gereedheid te hebben, bracht de atlassen der beide huizen in korte jaren tot ongezonde opzwellling.

Bestond Blaeu's 'Appendix' van 1631 uit één band met 100 kaarten, zijn 'Theatrum' van 1635 bevat 207 kaarten in 2 banden, bewerkt als een zooveel mogelijk volledige atlas, met navolging van de oude Ortelius- en Mercator-kaarten waar het eigen materiaal te kort schoot, en uitgegeven niet slechts met Latijnschen tekst, maar ook in Nederlandsche, Hoogduitsche en Fransche bewerkingen. In 1640 zijn er al 3 deelen; van 1644 af verschijnen supplementen. De nieuwe, eveneens viertalige uitgave van 1649–1655 is in 6 deelen; het sluitstuk eindelijk, de 'Groote Atlas', beslaat in de Latijnsche uitgave (1662) 11 deelen, in de Nederlandsche (1664–1665) 9 deelen, waaraan als 10e en 11e deelen dan vaak 't Tooneel der Steden van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden is toegevoegd. De Fransche en Spaansche uitgaven van deze laatste bewerking dienen nog slechts pro memorie vermeld.

Janssonius' atlas heeft het omstreeks denzelfden tijd ook tot 10 deelen gebracht; de inhoud ervan verschilt niet zooveel van die van Blaeu's Grooten Atlas, doch de gebreken van beide springen hier wat meer in het oog en de uitvoering is minder rijk. Het laatste schijnt wel de beslissende factor ter verklaring van het feit, dat Janssonius' atlas tegenwoordig vrijwel onbekend is, terwijl die van Blaeu steeds een, zij 't niet steeds gelijke, reputatie heeft kunnen handhaven. Vooral in oudere drukken echter is de Hondius-Janssonius volstrekt niet de mindere van de Blaeu.

Het schijnt me dan ook ten onrechte, dat de speciale kennis van den ouden Willem Janszoon Blaeu, den stichter van het huis, zoozeer met zijn atlassen in verband wordt gebracht. Zeker, hij is een van de – vele – leerlingen van Tycho Brahe op Hven geweest; hij heeft een graadmeting verricht, die helaas niet gepubliceerd en ons slechts uit indirecte gegevens bekend is; hij was aangewezen als kaartmaker der Oostindische Compagnie en heeft meermalen technische opdrachten van de Staten Generaal uitgevoerd – maar van dat alles is in den atlas niets te bespeu-